

TEYMÎ

redenin girişi, I, 31-84; a.m.f., *Siyerü's-selefi's-sâlihîn* (nşr. Kerem b. Hilmî b. Ferhât b. Ahmed), Riyad 1420/1999, neşredenin girişi, I, 26-119; Sem'ânî, *el-Ensâb*, II, 120-121; Münziri, *et-Tergîb ve't-terhib* (nşr. Mustafa M. Amâre), Kahire 1352, I, 4; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XX, 80-88; a.m.f., *Târîhu'l-İslâm* (nşr. Beşşâr Avvâd Ma'rûfî), Beyrut 1424/2003, XI, 623-628; İbn Kayyim el-Cevziyye, *İctimâ'u'l-cüyüşü'l-İslâmiyye* (nşr. Fevâz Ahmed ez-Zemerî), Beyrut 1408/1988, s. 165-166; İsn-evî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, I, 359-361; İbn Kâdî Şühbe, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, I, 301-302; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî* (Hatîb), XIII, 357; *Keşfü'z-zunûn*, I, 123, 211, 400, 442, 554; II, 1904; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, s. 57; Brockelmann, *GAL*, I, 324; *Suppl.*, I, 557; Elbânî, *Mahtûtât*, s. 192; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris*, II, 657; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), I, 323; Kays Âl-i Kays, *el-İrâniyyûn*, I/1, s. 281-286; *Mu'cemü'l-mahtûtâtü'l-mevcûde fi mektebâti İstânbûl ve Ânâ-tûlî* (haz. Ali Rıza Karabulut), [baskı yeri ve tarihi yok], s. 316-317; Hasan Ensârî, "Ebû'l-Kâsim Teymî", *DMBİ*, VI, 156-158.

M. YAŞAR KANDEMİR

TEYMULLAH (Benî Teymullah)

(بنو تيم الله)

Adnânîler'e mensup
bir Arap kabilesi.

Bekir b. Vâil'e mensup Sa'lebe kabilesinin başlıca kollarından biridir. Kabileye adını veren Teymullah'ın nesibi Teymullah b. Sa'lebe b. Ukâbe b. Sa'b b. Ali b. Bekir b. Vâil b. Kâsîr yoluyla Adnân'a kadar ulaşır. Hâris, Mâlik, Hilâl, Abdullah, Hâtibe, Zimmân, Zühl, Mâzin ve Âmir gibi birçok alt kolu bulunan Benî Teymullah'ın soyu daha ziyade Hâris ve Mâlik b. Teymullah ile devam etti. Kabilenin bu iki kolu gerek Câhiliye devrinde gerekse İslâm'ın ilk dönemlerinde daha fazla öne çıktı. Benî Teymullah, Câhiliye Arapları'nın meşhur putlarından biri olan Tâif'teki Lât'a nisbetle Teymullât (Lât'ın hizmetçisi) diye adlandırılan, fakat İslâm'dan sonra ismi Teymullah olarak değiştirilen birçok Arap kabilesinden biridir (diğerleri: Teymullah b. Esed b. Veber, Teymullah [Neccâr] b. Sa'lebe b. Amr, Teymullah b. Sa'd b. Futra, Teymullah b. Nemir b. Kâsîr, Teymullah b. Nemir b. Veber).

Teymullah, İslâm'dan önce Bekir b. Vâil'in Kays b. Sa'lebe, İcl ve Aneze gibi kollarıyla birlikte Araplar içinde yaygın olan kabileler arası dayanışma ittifakı (hilf) kurdu. Bu ittifak, İslâm'dan sonra Benî Bekir'in diğer önemli kollarından Benî Hanîfe, Zühl ve Şeybân kabilelerinin de dahil olmasıyla genişledi (İbn Abdürabbih, III, 314; İsfahânî, III, 279). Genellikle Yemâme

ve Bahreyn civarında oturan Teymullah, müttefikleriyle beraber akraba Tağlib kabilesine ve Temîm'e karşı yapılan savaşlardan (eyyâmü'l-Arab) Yevmü Tehâlûk, Üvâre, Kadde, Zübâle, Nibâc ve Taysal savaşlarına katıldı (İbnü'l-Kelbî, *Cemhere*, s. 517; İbn Müsennâ, I, 46-47, 305, 358-368; II, 763-764, 917-919; İsfahânî, I, 496 vd.; İbn Hazm, s. 215, 314).

İslâmiyet'in doğuşu sırasında bir kısmı Araplar'ın çoğu gibi putperest, diğer kısmı, oturdukları bölge dolayısıyla aralarında Hıristiyanlığın yaygın olduğu Bekir b. Vâil'in bazı kolları gibi hıristiyan olan Teymullah, gerek ridde savaşlarında gerekse fütuhatin ilk yıllarında müslümanların karşısında yer aldı. Hz. Ebû Bekir döneminde Bahreyn bölgesindeki irtidat olaylarına ismi karışan Teymullah, 12 (633) yılında bölge valiliğine gönderilen Alâ b. Hadramî'nin kumandasındaki İslâm ordusu karşısında kendisi gibi Lehâzim'e mensup İcl, Kays ve Aneze kabileleriyle birlikte ağır yenilgiye uğradı ve büyük bir kısmı İslâmiyet'i kabul etti (Taberî, III, 304-313). Aynı yıl meydana gelen Ülleys savaşında Hâlid b. Velîd karşısında hezimete uğrayan Sâsânî ordularındaki hıristiyan birlikleri arasında Bekir'in İcl ve Zubey'a kollarıyla birlikte Teymullah'tan bazı gruplar da vardı (a.g.e., III, 355 vd.).

İslâm'ın ilk dönemlerinde kabilenin bazı mensupları Horasan ve civarına vali ve kumandan olarak tayin edildi. Bunlar arasında Hz. Ali tarafından Rey ve Destebâ valiliğine getirilen, fakat görev ihlâli yüzünden azledilince Muâviye b. Ebû Süfyân'a katılan Zeyd b. Hüceyye (İbnü'l-Kelbî, *Cemhere*, s. 519), şairliğiyle tanınan, Basra'da kendisine nisbetle Kasru Evs adıyla bilinen Kasrın sahibi, 64-65 (684-685) yıllarında Herat valiliği yaptığı sırada Mus'ab b. Zübeyr'in gönderdiği Abdullah b. Hâzim'e karşı bir yıldan fazla savunduğu Herat şehri yakınlarında 65'te (685) öldürülen Evs b. Sa'lebe b. Züfer (Rukay) sayılabilir (Taberî, V, 545-551; Belâzürî, s. 495; İbn Hazm, s. 316).

Teymullah, Siffin Savaşı'nda üyesi bulunduğu Lehâzim kabileleriyle Lehâzimü Küfe ve Lehâzimü Basra olarak Hz. Ali'nin ordusunda Muâviye'ye karşı savaştı (Dîneverî, s. 172). Emevîler dönemi iç savaşlarında genellikle iktidarın yanında yer alan bazı Teymullahlılar 61 (680) yılında Kerbelâ'da Hz. Hüseyin'in ve aile fertlerinin katline iştirak etti (Taberî, V, 436, 451). 72'de (691) Abdülmelik b. Mervân'ın Mus'ab b. Zübeyr'e karşı gönderdiği yardımcı kuv-

vetin başında yer alan Teymullah'ın Mâlik kolundan Ubeydullah b. Ziyâd b. Zabyân, Deyrülçâselik'te Mus'ab'ın öldürülmesine bizzat katıldı. Onun kardeşinin katili olduğunu söyleyerek kişisel düşmanlığı sebebiyle başını kesip halifeye götürdü (a.g.e., VI, 153, 158-160; İbn Hazm, s. 315). İbn Habîb, Ubeydullah b. Ziyâd ile diğer bir Teymullah mensubu Amr b. Ebcer b. Abbâd'ı meşhur suikastçılar arasında zikretmektedir (*el-Muhabber*, s. 212-213).

Kaynaklarda gerek Câhiliye devrinde gerekse İslâm'ın ilk döneminde Teymullah'ın başlıca iki kolu olan Benî Hâris ile Benî Mâlik'e mensup çok sayıda şairden bahsedilmektedir: Osman b. Katâde, Kays b. Abbâd, Müceşşer b. Huleyd, Büceyr b. Lüey, Hizyem b. Hâris, Suayr b. Kilâb, Nehâr b. Tevsia b. Temîm (İbnü'l-Kelbî, *Cemhere*, s. 518-521; İbn Hazm, s. 315-316). Bunlardan Horasan'ın meşhur şairi olarak adı geçen Nehâr b. Tevsia Mühelleb b. Ebû Süfere, Kuteybe b. Müslim ve Cüneyd el-Mürî gibi Emevîler'in Horasan valilerine şiiirleriyle destek verdi. Cüneyd, 112 (730) yılında Semerkant'taki durumu bildirmek üzere Nehâr'ı Hişâm b. Abdülmelik'e gönderdi (Taberî, VII, 79-80; Atvân, s. 280-289). Fetihter döneminde Basra ve Küfe'ye yerleştirilen kabileler arasında bulunan Teymullah sonraki yüzyıllarda bölgedeki varlığını devam ettirdi. Sem'ânî, Abbâsiler devrinde Teymülî ve Teymî nisbeleriyle anılan Teymullah mensubu birçok âlimin adını vermektedir (*el-Ensâb*, I, 497-500).

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Kelbî, *Cemhere* (Nâcî), s. 517-521; a.m.f., *Kitâbü'l-Eşnâm* (nşr. Ahmed Zeki Paşa), Kahire 1995, s. 16-18, 27; Ma'mer b. Müsennâ, *en-Nekâiz* (nşr. A. A. Bevan), Beyrut, ts. (Dâru Sâdir), I, 46-47, 305, 358-368; II, 763-764, 917-919; İbn Habîb, *el-Muhabber*, s. 212-213; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 98; a.m.f., *eş-Şi'r ve's-Şu'arâ*, I, 537-538; Belâzürî, *Fütuhu'l-büldân* (nşr. Abdullah Enîs et-Tabbâ – Ömer Enîs et-Tabbâ), Beyrut 1407/1987, s. 495; Dîneverî, *el-Ah-bârü't-tuvâl*, s. 172; Müberred, *Nesebü 'Adnân ve Kahtân* (nşr. Abdülazîz el-Meymenî er-Râckûtî), Kahire 1354/1936, s. 15; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), III, 304-313, 355 vd.; V, 436, 451, 545-551; VI, 153, 158-160, 355, 460-461, 479-480, 528, 619; VII, 79-80; İbn Abdürabbih, *el-İkdü'l-ferid*, III, 314; Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğânî* (nşr. Abdülemîr Ali Mühennâ – Semîr Câbir), Beyrut 1986, I, 496 vd.; III, 279; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 4, 167, 215, 300-301, 314-316, 346, 399, 453-454, 472, 486; Sem'ânî, *el-Ensâb* (Bârûdî), I, 497-500; Hüseyin Atvân, *eş-Şi'rü'l-Arabî bi-Horâsân fi'l-aşri'l-Ümevî*, Amman 1974, s. 280-289; G. Levi Della Vida, "Taym Allâh", *El²* (İng.), X, 400-401; Settâr Avdî, "Teymullâh", *Dânişnâme-i Cihân-i İslâm*, Tahran 1383/2004, VIII, 811.

ELNURE AZİZOVA